



## VIDEĆEMO DA LI ĆE PREŽIVETI

Pleme je živelo jednostavnim životom. Krajem svake godine vrhovni vrah razbacao bi kauri školjke da iz njihovog rasporeda iščita usmerenje za nadolazeću godinu.

– *Nemojte davati na zajam ni novac, ni stvari. Stićete dvaput više ako svoje usluge ne naplaćujete odmah. Dajte na odloženo, bogovi kažu da treba da savladamo velikodušnost.*

– *Ne čupajte iz korena, jedino tako ćemo zaštititi uspeh i napredak. Berite plodove, ne čupajte ništa.*

– *Ove godine nećemo jesti ptice. Iz poštovanja prema slobodi duše. Bogovi su darežljiviji nego ikad!*

Pleme je slušalo. Razumeli su se s bogovima kao s najboljim prijateljima i živeli su u miru sami sa sobom.

∞

Irekanmi se vraća sa izvora. Vodene vile razmrsile su joj kosu, oprale su joj lice, ruke i tabane, iščistile su nemir, odagnale umor i blagoslovile je dobrom srećom. Deca su joj budna, sprema im doručak. Dečak ima šest godina i rođen je na dan kad iz haosa nastaje red, pa ga pleme smatra sinom strpljenja. Devojčica ima tri, rođena je na dan poniranja u sebe, pa je smatraju ćerkom jasnoće. Irekanmi je sama s njima, muž joj je sklopio pakt s kraljem zelenog sveta i narednih dana učiće njegove tajne u svetoj šumi. Kad se vrati, otvoriće mali dućan u kome će prodavati lekovite trave. Irekanmi je zadovoljna, njenim imenom pleme priziva dobre stvari u život zajednice.

Dok deca čeprkaju po zemlji kao male ptice, ona mrvi zrnevlje, od tog praha pravi zemličke i peče ih na vulkanskom kamenu. Odjednom je umorna, pa gura stopala u zemlju, pušta zamišljeno korenje i pokušava da se napoji snagom grude. Zemlja joj se osmehne, a Irekanmi namigne na pupak. Dovikne deci da se ne udaljavaju i priligne na travu. San je savlada istog trena. U snu vidi kako joj bujaju grudi, teške su i preosetljive, a kad se iz glave spusti u matericu, tamo ugleda dete veličine zrna pirinča.

– *Istina je* – rekla je sebi čim je otvorila oči. – *Nisam krvarila ovog meseca.*

Pridigla se, spustila je dlanove na trbuh i zagledala se u svoju decu.

– *Ovo je drukčije* – govori sebi – *posve drukčije.* Zle slutnje su joj pomračile lice, a majušno seme u utrobi učini joj se teškim kao stena koja će je prerasti i satrti. Srce joj se popelo u grlo.

Sutradan je ostavila decu kod sestre i zaputila se staroj Abidemi koja je živela sama, na granici između plemenske i ničije zemlje. Abidemi je bila stara koliko i najmlađi hrast u

svetoj šumi, poznavala je mnoge tajne, upotrebljavala ih je obazrivo i samo među ženama, tvrdeći da je rođena bez oca.

– *Molim te, Abidemi, osećam da nešto nije kako treba. Pomozi mi da ovo dete ode u svet predaka pre nego što mu se izgradi telo* – rekla joj je.

– *Moraš imati jak razlog da to tražiš* – kaže joj starica. – *Osveta duhova je žestoka, ako ti pomognem da to uradiš, obe smo u njihovoj nemilosti.*

– *Biću u većoj nevolji ako to ne uradim.*

– *Zašto to kažeš?*

– *San mi je rekao da će ovo dete ubiti i sebe i mene. Moram se sačuvati, Abidemi, još ih je dvoje kojima sam potrebna.*

Abidemi joj dà tri gorka lista.

– *Žvaći polako i pobacićeš. Posle umilostivi duhove kako znaš, traži oproštaj, ponudi najbolje darove, trljaj se korovom da te ništa ne može uništiti, pobrini se za to prognano dete kako umeš. Majka si mu, rodila – ne rodila.*

– *Znam, hvala ti. Kako da ti platim?*

– *Do kraja godine daćeš mi tri koze.*

Do večeri kad joj se muž vratio kući, Irekanmi je prokrvarila. Mala tuga pomešala se sa velikim olakšanjem.

∞

Dučan njenog muža napredovao je dobro, sokovima biljaka umeo je da isceli sve osim zubobolje. Sin im sada ima devet, a ćerkica šest godina. Irekanmi ih šalje na izvor po vodu. To je godina kad se ne valja verati po drveću, jer su duhovi stabla nemirni, zavode i otimaju ljude. Vrač savetuje Irekanmi da naredih meseci izbegava svoj odraz, bilo u vodi bilo u staklu.

– *I nemoj jesti kukuruz* – dodao je – *da ne bi izjela plodnost i rodnost unutar sebe.*

Od početka godine nije pojela ni zrno, a tog dana nesavladivo joj se jede kukuruzna kaša. Koža joj je zlatna, kosa bujna, a trbuh zaobljen ko najslađa dinja. Sluti da u njoj ponovo klija život i nikome ne govori ništa. Vrhovima prstiju nežno obuhvati glavu kao da namešta nevidljivu krunu. Zanjše kukovima i zapleše grleći samu sebe.

Plod je veličine zrna graška, prerasta u veliku borovnicu, potom u pasulj, pa u poveće zrno grožđa, onda u kesten, iz kestena u smokvu, pa u kajsiju. Kad dostigne veličinu limete, njegov rast postaje vidljiv spolja. Da je Irekanmi noseća, prva je primetila njena sestra.

– *Po treći put tetka* – poskočila je – *vidim da je još jedno na putu!*

Irekanmi je razvukla lice u osmeh, a osmeh joj se zaledio u grč. Pred očima joj se smrači, a pod nogama joj pukne provalija koja je usisa u sebe. Izgubila je svest, ali se povratila brzo.

– *Dobro sam, nije ništa* – rekla je žustro. Od tad je gubila svest kad god bi neko iz plemenata primetio da je trudna, pa su se svi usaglasili da je o dolazećem detetu ne zapitkuju, da se prave da nije tu i ne miluju je po trbuhu.

Kad je dete bilo spremno da izađe, poslala je po Abidemi i otišla pod krošnju kruške. – *La-koća s kojom ti daješ plodove neka sad bude moja* – zamolila je krušku, pa je čučnula uz njeno stablo. Kad je Abidemi stigla, dete se već ispillilo, ali još nije zaplakalo. Abidemi ga prihvati, pa prekine pupčanu vrpcu koja mu se obmotala oko vrata. Obgrli mu tabane, pa ga odigne visoko i natera da udahne i zaplače. – *Dečak* – reče i Irekanmi ga privije na grudi. – *Neka je prodoran, snažan i dugovečan!* Abidemi pokopa pupčanu vrpcu, pažljivo uzme posteljicu, pa se podmetne pod Irekanmi da joj pruži oslonac. Odmah su poslale po vrhovnog vrača.

Vrač gleda u posteljicu kao u mapu detetovog života i dugo čuti.

– *Ovo dete se vratilo da ti se osveti* – reče najzad, a dve žene se pogledaše. Abidemi gleda da popreko, kao da bez reči zlurado ponavlja: – *Jesam ti rekla!* Irekanmi klone, trepavice joj se zamiluju sa stopalima.

– *Jednom si ga odbila iz utrobe, sad je tu da te iskušava, da stvara patnju, smišlja pakosti i kazne, kako za tebe, tako za sve koji ga zavole. Za majku nema goreg bola nego da izgubi dete. Ovo dete daće sve od sebe da ga izgubiš, Irekanmi. Moraš biti jaka, istrajna i mudra. Videćemo da li će preživeti.*

– *Dobro je znati ko nam je to došao* – misli Irekanmi dok doji dete. Po vračevom savetu, sina je nazvala Kosoko. Kosoko doslovno znači *bez motike*. Kad god ga oslovi, pleme ga podseća da je on taj koji nema alatku za iskopavanje groba. Tako ga nagovaraju da ostane u životu.

∞

Kosoko je napredan dečak. Raste brzo, ni od čega ne zazire, pronicljiv je, radoznalo i nadasve svojeglav. Prohodao je brzo i nije progovorio dugo, iako se činilo da razume govor oko sebe. Otkako je progovorio, najviše priča sam sa sobom i sa samo sebi vidljivim bićima. Od druge dece se sklanja, izmišlja sopstvene igre i često se ljuti bez jasnog razloga. Irekanmi ne zove *mama*, nego Kanmi. Kad mu ona pokaže vrata, on krene kroz zid. Kad mu nešto zabrani, on padne u vrućicu. Pada i povređuje se sa zluradim osmehom na licu, kao da uživa u bolu i prezire svaki užitak. Spava otvorenih očiju i spava nemirno, ispada iz kreveta, pa se diže da hoda u snu.

– *Ovo dete ima strast prema nevoljama* – jada se Irekanmi. – *Posедује neku neobičnu snagu, kao da ima nadljudska čula, ali ne ume time da vlada, pa samo srlja unaokolo kao zaposnut. Bojim se da za njega nema budućnosti.*

Stari vrač savetuje Irekanmi i njenom mužu da sade juku i kalanhoju gde god mogu i da za svaku biljku koja uquine posade po tri nove. Još im kaže da u žbunje odnose banane i slastice, jer će tako podmititi šumska bića koja uzburjuju duh njihovog sina. Daje im prepariranog pacova za amajliju, da zaustavi noćna lutanja i umiri dečakove snove. – *Videćemo da li će preživeti* – ponavlja.

Kad je Kosoko punio trinaest godina, Irekanmi je priredila malu gozbu. Pleme je slavilo, ali Kosoko nije hteo da izađe iz kreveta. – *Ovo je moj dan i biće po mome!* – kaže prkosno.

– *Niko od vas nema razloga za slavlje, poštujete glupe običaje, radujete se bez razloga i trujete stomake slatkoćom! Ne želim ništa osim da me ostavite na miru!* Irekanmi ga je tad prvi put udarila preko usta i bez reči se vratila gostima. Kad se proslava završila, Kosoko je nestao. Danima su ga dozivali, tražili i vršili obrede da ga zaštite i navedu da im se vrati. Sve je bilo uzalud. Irekanmi se davila u krivici, čupala je kosu i štipala utrobu iz koje je izašao. – *Odvela su ga šumska bića!* – ponavljala je kao u transu i gubila volju za životom. – *Ne može se protiv sudbine* – tešili su je. – *Imaš još dvoje, okreni se njima!* Kad je ženila najstarijeg sina, Irekanmi je tugovala što na Kosokovoj svadbi nikad neće zaigrati. Kad je držala prvo unučće, plakala je za svojom *bebom* koja nikad neće odrasti.



Sedam godina kasnije u pleme ušeta jednooki mladić. Pod rukom nosi knjigu. Niko u plemenu nikada nije video knjigu, niti znaju zašto mladić otvara tu lisnatu kutiju kad govori. – *Doći će mnogi nalik meni* – govori im. – *Preziraće život, slaviće patnju, kažnjavaće sopstvene majke i sve što je žensko. Jedan će biti osobito silan, prognaće bogove sa zemlje, a njegove muke slaviće se duže od dve hiljade godina. Ljudi će živeti mrtvi, proklinjaće vidljiv svet, užasavaće se telesnosti i smrti, mučiće sami sebe i bežaće u iluziju. Opustošiće svete šume, zelenu krv pakovaće u bele granule, ječće iskvarenu hranu. Niko više neće verovati u duhove, svi će se klanjati mašinama. Taština će svrgnuti mudrost, opsenari vračeve.*

Pleme je zgroženo onim što čuje, svi se hvataju za amajlije i bučno negoduju kako bi oterali zlo. Jedino Irekanmi dlanovima pritiska srce, čini joj se, iskočiće od radosti. – *Samo Kosoko može tako da govori!* – uzviknula je i istrčala pred sina. On spusti čelo pred njena stopala i prvi put nazove je majkom. Irekanmi ga grli, plače i miluje po izgubljenom oku.

– *Šumska bića uzela su mi oko, ali mi zauzvrat daju da vidim kroz vreme* – šapne joj da je umiri.

– *Došao si da nas upozoriš da se bliži kraj sveta?*

– *Ne, ne brini. Ti novi ljudi uništiće sami sebe, pa će se pleme ponovo roditi.*